

FUNDUSZE KRAJOWE – przykład Polska

W Polsce instytucje wspierające finansowo działalność kulturalną znaleźć można na różnych szczeblach administracji publicznej, wśród podmiotów powołanych do działania na rzecz kultury, fundacji bankowych oraz instytucji dyplomatycznych.

Państwowe instytucje to głównie ministerstwa, w tym szczególnie **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego**, ale również inne resorty, których misja dopełniana jest poprzez działania w obszarze kultury, jak na przykład **Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej** czy **Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego**.

Podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze są od 2005 **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**. Corocznie Minister Kultury przeznacza ponad 250 mln zł na realizację najlepszych projektów wyłonionych w drodze konkursu.

Mecenat Ministerialny od ponad 10 lat planowo wspiera działania związane z:

- organizacją głównych imprez muzycznych, teatralnych, filmowych (Program „Wydarzenia Artystyczne”),
- zakupem dzieł sztuki współczesnej i dawnej (Program „Kolekcje”),
- wydarzeniami literackimi (Program „Promocja Literatury i Czytelnictwa”),
- edukacją kulturalną przygotowującą świadomego odbiorcę kultury (Program „Edukacja”),
- projektami mającymi na celu wspieranie działań muzealnych, konserwatorskich, infrastrukturalnych oraz promocję kultury w kraju i za granicą (Programy „Dziedzictwo Kulturowe”, „Rozwój Infrastruktury Kultury”).

Ponadto co roku ogłaszane są konkursy rocznicowe związane zarówno z luminarzami polskiej kultury (Miłosz, Chopin, Wyspiański), jak też z działaniami promującymi realizację międzynarodowej polityki kulturalnej polskiego rządu (np. Prezydencja Polski w EU czy obchody Roku Polsko-Tureckiego).

Ministerstwo skutecznie wspiera działania zmierzające do cyfryzacji dziedzictwa kulturowego, obejmujące kompleksowe projekty związane z digitalizacją i udostępnieniem online kolekcji muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych i multimedialnych poprzez własne dotacje

konkursowe (Program „Ochrona i Cyfryzacja Dziedzictwa Kulturowego”) lub delegację uprawnień na inne podległe sobie jednostki, np. Wieloletni Program Rządowy „Kultura+”, zarządzany przez Narodowy Instytut Audiowizualny.

Wsparcie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego udzielane jest także indywidualnym twórcom i wykonawcom w postaci funduszu stypendialnego dla osób zajmujących się działalnością artystyczną, upowszechnianiem (w tym twórczością ludową), animacją kultury i opieką nad zabytkami oraz w formie zaopatrzenia emerytalnego twórców.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej corocznie powierza wykonywanie zadań publicznych w obszarach pomocy społecznej oraz aktywizacji środowiska seniorów. Wśród realizowanych projektów dofinansowanie uzyskują również działania z zakresu kultury pod warunkiem ukierunkowania ich na grupy defaworyzowane. Poza otwartymi konkursami ogłaszanymi w systemie rocznym Ministerstwo realizuje od 2005 roku projekt pod nazwą **Fundusz Inicjatyw Obywatelskich**, w którym działania kulturalne zyskują szerokie uznanie i wysoką punktację już od pierwszej jego edycji (np. Międzynarodowy Festiwal Artystów Ulicy).

Drugim projektem Ministerstwa jest **Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych** (ASOS), realizowany od 2012 roku, który obejmuje szeroki wachlarz inicjatyw, w tym kulturalnych (np. „Seniorzy i młodzi w twórczym działaniu” – ramowy projekt budowania więzi międzypokoleniowych), skierowanych do seniorów jako głównej grupy odbiorców.

W **Ministerstwie Spraw Wewnętrznych** (MSW) oraz **Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji** (MAC) programy kulturalne skupiają się na potrzebach mniejszości narodowych i etnicznych, ich kulturze i dziedzictwie, przybierając formę bardziej regularnych lub okazjonalnych naborów (jak w przypadku MAC).

Samorządowe instytucje administracji publicznej w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi realizują zadania publiczne, w tym z zakresu kultury. Urzędy marszałkowskie oraz urzędy miast i gmin dysponują środkami finansowymi, które przyznają w formie grantów w drodze organizowanych przez siebie konkursów. W ramach tzw. *Oferty zadania publicznego*, która została powszechnie przyjęta jako formularz wniosku aplikacyjnego, organizacje pozarządowe mogą realizować część zadań ustawowych instytucji samorządowych.

Projekty dofinansowywane w ramach funduszy samorządowych nie różnią się między sobą w kluczowych priorytetach z zakresu kultury. Każde województwo ma na celu promowanie swojego dziedzictwa, poszerzenie oferty kulturalnej regionu, promocję potencjału artystycznego i zasobów dziedzictwa kulturowego o charakterze lokalnym (fundusze gminne) lub regionalnym (fundusze wojewódzkie).

Fundusze na szczeblu lokalnym kierowane są ściśle do społeczności lokalnych, z naciskiem na osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, m.in. seniorów i mieszkańców małych miejscowości. W tym przypadku działania projektowe skupiają się wokół aktywności z tzw. obszaru zagospodarowania czasu wolnego, powiązane z koniecznością wyjścia z domu

i uczestnictwem w imprezach kulturalnych organizowanych najczęściej z okazji wydarzeń ważnych dla danej miejscowości.

W zależności od programu lub donatora środki finansowe przeznaczone są na aktywizację różnych grup odbiorców. Przykład stanowi tu urząd powiatowy, który, dysponując środkami **Państwowego Funduszu Rehabilitacyjnego Osób Niepełnosprawnych (PFRON)**, dofinansowuje działania z zakresu kultury na ściśle określonych warunkach dotyczących m.in. wsparcia grup defaworyzowanych, tu osób niepełnosprawnych.

Źródłem pozyskiwania funduszy na działalność organizacji pozarządowych są państwowe instytucje kultury, które dysponują środkami finansowymi z dotacji celowych budżetu państwa i/lub są operatorami/instytucjami pośredniczącymi programów operacyjnych. Jest to w szczególności **Narodowe Centrum Kultury** organizujące konkurs „Kultura dostępna”, koncentrujący się na wspieraniu zadań mających na celu ułatwienie dostępu do kultury, a adresowany do szerokiej grupy odbiorców i sprzyjający integracji społecznej, lub konkurs „Ojczysty dodaj do ulubionych”, realizowany wraz z kampanią społeczno-edukacyjną o tej samej nazwie promującą poprawną polszczyznę. Innym przykładem jest **Muzeum Historii Polski**, które za pośrednictwem konkursu „Patriotyzm jutra” poszerza katalog skutecznych inicjatyw/narzędzi służących pogłębianiu wiedzy z zakresu historii Polski, oraz **Polski Instytut Sztuki Filmowej** realizujący projekty kulturalne w dziedzinie kina, cyfryzacji kin oraz promocji polskiego filmu za granicą.

Prywatne Fundacje również oferują granty na wsparcie działań kulturalnych. Większość z nich jednak pozyskuje środki na realizację własnych projektów, a tylko niektóre wspierają finansowo działalność innych organizacji pozarządowych.

Fundacje instytucji finansowych współfinansują projekty kulturalne. Takie działania wspierają m.in.: **Fundacja BZWBK**, realizująca autorskie projekty, których ciągłość zależy wyłącznie od autonomicznej decyzji fundacji, np. zakończony kilkuletni projekt „Bank dziecięcych uśmiechów”, a kontynuowany „Bank Ambitnej Młodzieży”, czy **Fundacja PZU**, która realizuje projekt „PZU z kulturą” skierowany do dzieci i młodzieży z miejscowości o liczbie ludności do 30 tysięcy.

Organizacje pozarządowe są obecnie w gronie beneficjentów zdecydowanej większości programów dotacyjnych, a w części z nich (jak zadania publiczne) są jedynymi adresatami. Planując aplikowanie o finansowanie zewnętrzne, organizacja pozarządowa musi rozpatrzyć swój projekt pod kątem tematu, zasięgu oraz grupy docelowej, gdyż są to podstawowe determinanty wyboru źródła dofinansowania. W programach ministerialnych projekt o oddziaływaniu typowo lokalnym nie ma na ogół szans na uzyskanie wysokiej punktacji, natomiast projekt o zasięgu

ogólnopolskim, w którym aktywności są obszarowo rozproszone na kilka województw, nie zostanie sfinansowany w ramach zadania publicznego urzędu gminy.

Organizacje, które mają ambicje realizować projekty o szerszym zasięgu lub chcą zdobyć doświadczenie w realizacji projektów w partnerstwie międzynarodowym, mają do dyspozycji programy bilateralne, realizowane w ramach współpracy międzyrządowej, w których główny nacisk położony jest na wymianę kulturalną (jak np. w Polsko-Litewskim Funduszu Wymiany Młodzieży) i wzmocnienie współpracy kulturalnej (jak w przypadku Ambasady Holandii czy Ambasady Królestwa Danii). Mimo iż są to niskobudżetowe przedsięwzięcia, pozwalają na przetarcie szlaków we współpracy międzynarodowej. Przykłady zrealizowanych projektów można zobaczyć na stronie internetowej Ambasady Królestwa Danii www.polen.um.dk.

Przedstawione w załączonym tabelarycznym zestawieniu fundusze krajowe nie wyczerpują katalogu możliwości finansowania projektów kulturalnych. Zmieniające się uwarunkowania, a także polityka państwa warunkują pojawianie się nowych inicjatyw celowych lub uzupełnianie już istniejących o nowe działania, w tym kulturalne. Poszukując źródeł finansowania projektów, organizacje pozarządowe powinny rozpocząć od Biuletynu Informacji Publicznej i zakładki „konkursy ofert” lub „współpraca z organizacjami pozarządowymi”, a także śledzić strony poświęcone tematyce sektora NGO, kwestiom seniorów, kultury, na których to pojawiają się informacje dotyczące nowych inicjatyw i możliwości pozyskiwania środków finansowych. Zachęcamy również do przeszukiwania zasobów Internetu, wykorzystując do tego celu słowa kluczowe, a także strony www zawierające bazy grantodawców, np. eurodesk.pl lub ngo.pl.

Oprac.
Sekcja ds. Pozyskiwania Funduszy
Muzeum Narodowego w Krakowie